

- 13.Пушкарёв С.В. Воспоминания историка 1905 — 1945. (Посев, 1999(Библиотечка россиеведения №3. Журнал «Посев», специальный выпуск за 1999 г.).<http://www.xxl3.ru/belie/pushkarev.htm> Переглянуто 8.03.2020.
- 14.Смоляр Л. «Місце жінки в історії: до біографії Валерії О'Коннор-Вілінської», Часопис «Етнічна історія народів Європи». Вип. № 11 (2001):105-109.
- 15.Устав Харьковского общества взаимного вспоможения трудящихся женщин за 1902-3-4-5-6 и 7 годы (Харьков:Т-во«Печатня С.П.Яковлева»,1905):278-298.
- 16.Центральний Державний історичний архів (ЦДІА) Ф. 304. Оп. 1. Спр. 26 Арк 30 (Харківське охоронне відділення, м. Харків)
- 17.Юркова О. «Грушевський без калаш. Як на українську маніфестацію «весь Київ виступив»» Деловая столица. (2017) 31 марта.

УДК 338.48-52

*Олександр Володимирович Воронянський
канд. іст. наук, проф., професор кафедри ЮНЕСКО
«Філософія людського спілкування»
та соціально-гуманітарних дисциплін,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

ОРГАНІЗОВАНИЙ СПОРТИВНИЙ ТУРИЗМ ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Спортивний туризм сприяє періодичному переміщенню мільйонів людей по країнах і регіонах з метою взяти безпосередню участь в спортивних і видовищно-масових заходах, безпосередньо пов'язаних зі спортом. Така значна міграція має для економіки країни (або регіону) – організатору спортивного заходу величезне господарське значення.

В першу чергу, позитивні зміни позначаються на ринках праці. Зокрема, створюються нові робочі місця в багатьох галузях економіки, поліпшується інфраструктура туристичного комплексу, якість обслуговування клієнтів, платіжний баланс регіону і ряд інших мікро- і макроекономічні показників.

Окремі аспекти економічного значення спортивного туризму розробляють вітчизняні автори Н.В. Аксьонова, О.О. Бейдик, І.В. Бережна, Н.О. Бондар, О.О. Любіцева, О.Ю. Малиновська, В.І. Мацола, Н.І. Моїсеєва, Л.О. Тимошенко, Т.Є Усова. Проте спеціальні роботи, присвячені вивченню впливу спортивного туризму на економічний розвиток територій і територіальних громад, практично відсутні.

Однак вплив спортивного туризму на економічний розвиток територій і досі недостатньо забезпечено відповідними статистичними, емпіричними і теоретичними дослідженнями. До початку ХХІ ст. наукові роботи присвячувалися дослідженню туризму в цілому, де аналіз видової структури туризму носив узагальнений характер. В ході подібних досліджень не були вироблені спільні підходи до визначення спортивного туризму як складного феномена, в значній мірі зберігалися трактування спортивного туризму як форми масової рекреаційної діяльності, що базується на використанні технологій специфічного виду спорту - «спортивного туризму». І тільки в останні роки став наростати науковий інтерес до вивчення специфіки цього виду туризму. Щоправда, відносно спортивного туризму, основна увага дослідників акцентується на його розвитку його окремих видів в контексті використовуваних спортивних методик та технологій.

Предметом даної статті є загальний огляд факторів впливу організованого спортивного (не самодіяльного і не екстремального) туризму на економіку країни або регіону, які регулярно проводять ті чи інші спортивні заходи.

Вплив на розвиток транспортної системи. Очевидно, що масам уболівальників, спортсменів і тренерів необхідно якимось чином пересуватися до місця проведення змагань. Функцію доставки людей до місця призначення

виконує транспортна система. Таким чином, уболівальники, спортсмени, тренери, технічний персонал, спортивні журналісти та коментатори на певний період часу стають пасажирями на морському, річковому, повітряному, залізничному та автомобільному транспорті. Задовольняючи потреби пасажирів у перевезеннях, транспортна система натомість отримує прибуток від продажу квитків. З отриманого прибутку транспортні підприємства сплачують податки, що поповнює місцеві бюджети і дає можливість владі поліпшити добробут населення регіону.

Крім того, створюючи попит на перевезення, спортивний туризм формує основу для створення нових робочих місць на транспорті, - створюються нові маршрути, збільшуються транспортні потоки, будуються нові вокзальні комплекси. Одночасно підвищення попиту на робочу силу веде до збільшення заробітної плати в даній галузі.

Вплив на розвиток готельного бізнесу. Прибулим до місця проведення змагань спортсменам і уболівальникам необхідно десь зупинитися для тимчасового проживання. Послуги з надання тимчасового житла надає готельний комплекс, в який входять готелі з різним набором послуг і якістю обслуговування, мотелі, кемпінги та туристичні бази. Попит, пропонований уболівальниками і спортсменами на послуги готельного комплексу, перетворюється в кінцевому рахунку на нові робочі місця, приносить регіону-організатору грошові та валютні надходження [2], так як уболівальники-туристи, як правило, поєднують відвідування спортивних змагань з відпочинком, екскурсіями, шопінгом і культурним дозвіллям. Природно, на всі ці заходи вони витрачають гроші, які залишаються в регіоні.

Вплив на розвиток сувенірної і екскурсійної бізнесу. Прибуваючи в місце проведення змагань, любителі спорту хочуть придбати собі будь-які сувеніри на згадку про поїздку, про місто-організатора, спортивний клуб, команду, той чи інший турнір, спортивні споруди, гравців або тренерів, підприємства спортивної індустрії. Ці запити задовольняє сувенірний і екскурсійний бізнес. Як окремий напрямок можна виділити колекціонування

значків, марок, логотипів, автографів атлетів, талісманів змагань, елементів спортивної форми знаменитостей, зменшених копій кубків тощо.

Вплив на розвиток матеріальної складової спортивної інфраструктури. Проведення сучасних великих змагань (чемпіонатів, кубкових матчів, спартакіад, олімпіад) немислимо без відповідним чином спроектованих і побудованих спортивних споруд - стадіонів, басейнів, велотреків, автодромів, лижних трамплінів, спортивних залів та інших компонентів інфраструктури спорту. Новітні спортивні споруди даного типу, як правило, представляють собою технічно складні конгломерати. Їх виробництво вимагає великих витрат інтелектуальної праці і капіталів[4]. Ця обставина безпосередньо відбивається на ринковій вартості спортивних споруд - ціна сучасних спортивних комплексів і споруд може досягати сотень мільйонів і навіть мільярди доларів.

Однак вигоди від здійснення фінансових інвестицій в сучасні спортивні споруди зазвичай багаторазово перевищують витрати. Причому одержувані вигоди мають двоякий характер. По-перше, вкладені в спортивні споруди інвестиції приносять прямий прибуток і окупаються протягом найближчих 4-5 років[3]. По-друге, віддача від таких інвестицій, крім безпосереднього економічного ефекту, носить і непрямий, відкладений соціально-економічний кумулятивний ефект. Так, у проміжках між проведенням великих змагань побудовані спортивні споруди використовуються місцевими спортсменами і фізкультурниками, що зміцнює їх моральне і фізичне здоров'я і призводить, в кінцевому рахунку, до підвищення продуктивності праці і зростання добробуту громадян даної території.

Крім зазначених нами вище сфер економіки спортивний туризм надає також сприятливий вплив на інші сектори господарського комплексу. Зокрема, попит з боку туристів на сувеніри, харчування, екскурсії, розваги призводить до суттєвого розвитку торгівлі та підприємництва в сфері обслуговування, в розрахунково-банківському секторі, в рекламному бізнесі і сфері громадського харчування[5]. Очевидно, що весь пропонований попит знаходить своє відображення в появі нових робочих місць і підвищенні рівня оплати праці.

Дані статистики свідчать про те, що спортивний туризм останнім часом продемонстрував дуже високі темпи зростання в світовому туризмі. Більш того, в той час, коли багато традиційних видів туристської діяльності демонструють спад, спортивний туризм продовжує успішно розвиватися, показуючи стійке зростання[1]. Провідні аналітики пророкують рекордне зростання доходів у спортивному туризмі, при цьому в окремих країнах спорт забезпечує до 25% всіх надходжень від туризму. Всесвітня туристська організація прогнозує, що зимові і водні види спорту стануть найважливішими сегментами туристичного ринку. Таким чином, спортивний туризм, навіть не беручи до уваги соціальну складову його розвитку, може стати провідним компонентом підвищення ефективності діяльності дестинацій на нових перспективних ринках за рахунок модернізації туристської пропозиції, що забезпечує високу ступінь задоволеності туристів, і тим самим зробити суттєвий внесок в соціально-економічний розвиток територій. Це набуває особливої актуальності в контексті підвищення уваги до розвитку в'їзного та внутрішнього туризму.

Однак, на сьогодні, незважаючи на потенційно великі можливості, спортивний туризм в Україні розвинений недостатньо. Труднощі, з яким зіткнувся в своєму розвитку спортивний туризм, в першу чергу, пов'язані з економічними проблемами розвитку суспільства, а також з майже повною відсутністю державної та громадської підтримки цього виду спорту, недосконалістю, а в окремих випадках і відсутністю сучасної нормативно - правової, методичної та інформаційної бази, яка б враховувала його реалії, а також внутрішніми організаційними проблемами в самому туристично - спортивному русі, що накопичилися за останні роки. Одним із недоліків, що стримує подальше зростання спортивного туризму, є відсутність державної статистики про цей наймасовіший всенародний рух, який на сьогоднішній день викреслено із загального обліку всіх спортивних заходів у вищих навчальних закладах, колективах фізичної культури, комплексних спартакіадах місцевого та обласного рівнів. Такі заходи через залучення до участі в них мас

спортсменів-аматорів та уболівальників, сприяли як соціальному, так і економічному розвитку місцевих територіальних громад.

Крім того, системна загальносвітова економічна криза, що проявилася в інтернаціональному локдауні під час викликаного коронавірусом пандемії, нанесла серйозний удар по розвитку всіх бізнесів, пов'язаних із масовим переміщенням людей. Разом із тим, саме спортивний туризм має ряд особливих внутрішніх характеристик, що роблять його одним із основних рушійних чинників майбутнього виходу зі світового локдауну і подолання негативних наслідків кризових явищ. Саме на вивчення цих характеристик доцільно направити увагу актуальних досліджень спортивного туризму як фактору економічного розвитку.

Література:

1. Воронянський О. В., Бондар Н. О. Економічний аспект туристичного бізнесу //Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. – 2017. – №. 188. – С. 21-29.
2. Моїсєєва Н. О. ДЕСТИНАЦІЙНА ФОРМА РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В РЕГІОНІ //НАУКА, ОСВІТА, СУСПІЛЬСТВО: ІНСТРУМЕНТИ І МЕХАНІЗМИ СУЧАСНОГО ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ. – 2019. – С. 89.
3. Моїсєєва Н. І., Діденко Д. Ф. Генезис та особливості формування регіонального ринку туристичних послуг //Актуальні проблеми інноваційної економіки. – 2018. – №. 4. – С. 83-88.
4. Моїсєєва Н. І., Лапченко А. С. РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ (ЗОКРЕМА НА ХАРКІВЩИНІ) В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19 //The 1st International scientific and practical conference “Science and education: problems, prospects and innovations”(October 7-9, 2020) CPN Publishing Group, Kyoto, Japan. 2020. 521 p. – 2020. – С. 386.
5. Пилипенко С. Г., Моїсєєва Н. І., Омельченко Г. Ю. Диспозитиви туризму: розмаїття сенсів //Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. – 2018. – №. 193. – С. 273-283.